

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан педагогічного факультету

Олесько І.О.

«31» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ПСИХОЛОГІЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ З ОСНОВАМИ
ПСИХОДІАГНОСТИКИ
освітньої програми Дошкільна освіта
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 012 Дошкільна освіта
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Шифр за навчальним планом ВВ2.2.11

Київ 2023

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Психологія дітей раннього віку з основами психодіагностики», затвердженої на засіданні Вченої ради УДУ імені Михайла Драгоманова «7» грудня 2022 року, протокол №6.

Розробники програми:

Гальченко В.М., доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти.

Корх В.М., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти «28» серпня 2023 р., протокол №1.

Завідувач кафедри

Цветкова Г.Г.

І. Опис дисципліни

Шифр дисципліни ВВ2.2.11

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 01 Освіта	Кількість кредитів – 3		Методи навчання: словесні, наочні й практичні; методи стимулювання діяльності (конкурси, змагання, ігри, методи перевірки й оцінки); Інтерактивні методи навчання (творчі та проблемні завдання) Методи дистанційного навчання: E- Learning, аудіо/відео трансляції, інтернет-трансляції, система Moodle. https://moodle.udu.edu.ua/course/view.php?id=2805
Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»	Загальна кількість годин -90		
Освітньо-професійний рівень Бакалавр	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
	20	6	
Вибіркова	Практичні заняття:		
	8	6	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 2023 р.	Семінарські заняття:		
	10		
	Індивідуальна робота:		
Семестр V	-	-	
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження: - аудиторне: - самостійна робота:	52	78	
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання – українська	-	1/6	

Форми поточного контролю:
 - інтерактивне обговорення проблемних питань,
 - експрес-тести,
 - модульні контрольні роботи

Форма підсумкового контролю:
 Залік
 (диференційовний)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – підготувати висококваліфікованих фахівців у галузі раннього дитинства, здатних забезпечити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей конкретної дитини на етапі становлення її загальних і спеціальних здібностей.

Завдання: розкрити теоретичні основи психології, виховання, розвитку і наuczіння дітей раннього віку та методичні питання організації життя і діяльності малюків; ознайомити студентів з надбаннями народної педагогіки, досягненнями світової педагогічної науки і передового педагогічного досвіду в галузі виховання дітей раннього віку в умовах сімейного та суспільного виховання; формувати здатність до педагогічного осмислення явищ виховання й розвитку дитини в умовах родинно-суспільного виховання, а також навички професійної рефлексії; озброїти студентів методами і формами організації освітньо-виховного процесу в групах дітей раннього віку в дошкільному навчальному закладі; розвинути уміння педагогічного прогнозування, самостійність та критичність мислення; сприяти вихованню кращих моральних рис особистості майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу та сімейного педагога.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.	КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).
2.	ПР-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.	КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.
3.	ПР-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та	КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного

	знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.	міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).
--	---	--

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	С	Пр	Інд	с.р.		Л	С	Пр	Інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика періоду раннього дитинства.												
Тема 1. Загальні засади педагогіки, психології раннього дитинства.	6	2				4	9	-	1			8
Тема 2. Періодизація психічного розвитку дитини	8	2	2			4	9	1	-			8
Тема 3. Пренатальний період розвитку людини	5					5	7	1	-			6
Тема 4. Особливості психічного розвитку немовляти	5		1			4	7	-	1			6
Тема 5. Психічний розвиток дітей раннього віку	8	2	1			5	7	-	1			6
Тема 6. Емпіричне вивчення психічного розвитку дітей раннього віку.	11	2		4		5	7	1	-			6
Разом за змістовим модулем 1	43	8	4	4		27	46	3	3			40
Змістовий модуль 2. Виховна та розвивальна робота з дітьми раннього віку.												

Тема 1. Психолого - педагогічні умови розвитку та виховання дітей раннього віку.	9	2	2			5	10	1	1			8
Тема 2. Сім'я як первинний вихователь.	7	2				5	7	1	-			8
Тема 3. Ранній розвиток дитини	11	4	2			5	7	-	1			8
Тема 4. Іграшка та гра в житті дитини.	9	2		2		5	7	1	-			7
Тема 5. Розвивально- корекційна робота з дітьми раннього віку.	11	2	2	2		5	7	-	1			7
Разом за змістовим модулем 2	47	12	6	4		25	38	3	3			38
Всього	90	20	10	8		52	90	6	6	-	-	78

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Важливість періоду дитинства в розвитку особистості.

Тема 1: Загальні засади педагогіки і психології раннього дитинства.

Значення раннього дитинства у становленні людини. Дитинство – як суспільно-історичне явище. Поняття про онтогенез. Ріст і розвиток. Основні етапи розвитку ВНД. Фізичний та нервово-психічний розвиток. Їх єдність та взаємозалежність в період переддошкільного дитинства.

Тема 2. Періодизація психічного розвитку дитини.

Вікова періодизація. Поняття про вікові та індивідуальні особливості. Біологічні і соціальні фактори розвитку людини. Ранній вік: його роль і значення у становленні людини. Особливості періоду раннього дитинства.

Тема 3: Перинатальний період розвитку людини.

Визначення понять пренатальної та перинатальної педагогіки і психології. Стадії пренатального періоду. Умови нормального розвитку дитини в перинатальному періоді. Вагітність та фактори групи ризику. Спілкування з дитиною у пренатальний період її розвитку. Готовність подружжя до народження дитини: медичний та психологічний аспекти. Особистість з погляду соціальної психології. Становлення особистості. Соціально-психологічна природа особистості. Соціально-психологічні орієнтири дослідження особистості. Сутність соціальної установки.

Тема 3: Психологічні особливості розвитку новонародженої дитини.

Пологи. Анатомо-фізіологічні особливості новонародженої дитини. Рефлекси, активні та пасивні. Соціальна ситуація розвитку дитини та новоутворення у фазі новонародження.

Тема 4: Характеристика розвитку дитини у період немовляти.

Нервово-психічний розвиток немовля. Фізичний розвиток дитини від 3 до 12 місяців. Психологічний контакт між матір'ю і дитиною. Ранні форми спілкування дитини з дорослими.

Тема 5: Діти раннього віку (другий і третій рік життя): особливості розвитку.

Дозрівання мозку та розвиток ВНД в продовж раннього віку. Характеристика фізичного розвитку на 2-ому і 3-ому роках життя. Психічний розвиток дитини від 1-го до 3-х років.

Тема 6: Емпіричне вивчення психічного розвитку дітей раннього віку.

Специфіка психодіагностичної роботи з маленькими дітьми. Особливості вибору психодіагностичного інструментарію основні і допоміжні методи вивчення особливостей психічного розвитку дитини. Спостереження як провідний метод вивчення дитини. Умови забезпечення адекватності результатів обстеження. Особливості проведення психодіагностичного вивчення дітей раннього віку. Правила проведення та складові частини обстеження.

Змістовий модуль 2. Виховна та розвивальна робота з дітьми раннього віку.

Тема 7: Психолого-педагогічні умови розвитку та виховання дітей раннього віку.

Роль дорослого у вихованні дітей. Дорослий як зразок виконання практичних дій. Коментування дорослим дій, що виконуються. Помилки дорослого при навчанні дітей. Помилки дітей: особливості виправлення. Організоване та стихійне навчання. Їх роль у розвитку та виховання малюка. “Ранній розвиток”, “Раннє навчання”, “Своєчасний розвиток”: аналіз та порівняння понять. Взаємодія з однолітком – умова розвитку та виховання дитини. Виховні функції предметного середовища. Правила організації. Критерії оцінки. Власна пізнавальна активність малюка як провідний чинник розвитку.

Тема 8: Сім'я як первинний вихователь.

Проблема виховання дітей раннього віку в сім'ї: сучасний стан питання. Чинники сімейного виховання. Види внутрісімейних стосунків. Їх оптимізація. Сиблінгова взаємодія. Її виховне значення. Погляди на виховання дітей раннього віку в народній традиції.

Тема 9: Ранній розвиток дитини.

Сенсорно-перцептивний розвиток дитини раннього віку. Закономірності рухового

розвитку маленької дитини. Особливості та розвиток уваги у дітей немовлячого та раннього віку. Розвиток пам'яті в ранньому дитинстві. Розвиток мислення в ранньому віці. Особливості та розвиток мовлення дітей немовлячого та раннього віку. Особливості та передумови емоційно-вольового розвитку в ранньому віці.

Тема 10: Іграшка та гра в житті дитини.

Соціальна природа іграшки. Її роль та значення для розвитку дитини. Своєрідність іграшок та особливості їх підбору для дітей першого, другого та третього років життя. Види ігор та іграшок. Їх характеристика, виховні функції, значення та вплив на розвиток дитини. Санітарно-гігієнічні та психолого-педагогічні вимоги до вибору і зберігання іграшок. Зародження ігрової діяльності. Передумови виникнення ігрової діяльності. Характеристика ігрової діяльності дітей 3-го року життя. Початковий етап формування сюжетно-рольової гри. Організація ігрового середовища. Чи треба вчити гратися? Дидактичні ігри та іграшки у розвивальній роботі з дітьми раннього віку Роль дидактичних ігор у психічному розвитку дитини раннього віку та їх характеристика. Автодидактичні іграшки. Правила проведення дидактичних ігор.

Тема 11: Розвивально-корекційна робота з дітьми раннього віку.

Специфіка та особливості побудови розвивальної та корекційної роботи з дітьми раннього віку та основні педагогічні правила виховання дітей раннього віку. Індивідуальний психолого-педагогічний підхід до виховання дітей. Психологічні правила методичної роботи з дітьми раннього віку. Сучасні програми виховання дітей раннього віку в дитячому садку. Проблема «навчання» дітей раннього віку.

4.1. Темі семінарських/практичних занять

Семінарське заняття № 1: «Педагогіка раннього віку на сучасному рівні розвитку освіти»

Запитання та завдання:

- охарактеризуйте особливості спілкування та взаємодії сучасних батьків з дітьми;
- назвіть та окресліть особливості етапів розвитку дитини;
- проаналізуйте сучасні наукові дослідження з навчання та розвитку дітей з народження та їх значення;
- розкрийте проблему навчання та виховання дітей раннього віку в Україні;
- підготуйте фрагмент заняття з дітьми до року за сучасною методикою (на власний вибір);
- підготуйтеся до самостійної роботи за текстом лекції.

Самостійна робота

Приклад заняття за методикою М. Монтесорі з дітьми 2-3 років

Література:

1. Барна М.М, Гриза Л.С. Інформаційно-методичні матеріали для організації роботи з батьками: Методичний poradnik. Львів: ЛОППО. 2002. 84с.
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку: підруч. для студентів вищ. навч. закл. факультет дошкільної освіти. К.: Вид. дім «Слово», 2009. 408 с.
2. Гармонічний розвиток особистості. *Дошкільне виховання*. 2007. №6 С.4-6.
3. Голець М.І. Етика матері і дитини: Нарис з історії виховання дітей раннього віку: навч. посіб. К.: Вища школа., 2005.159с.
4. Головні засади навчання раннього віку. *Дошкільне виховання*. 2004. №11. С.8-9.

Семінарське заняття №2 «Фізичний розвиток дітей до 3 років»

Запитання та завдання:

- окресліть базові характеристики фізичного розвитку дітей раннього віку;
- проаналізуйте особливості проведення фізкультури для дітей до року;
- розтлумачте методіку проведення занять з фізичного розвитку для дітей до 3 років;
- визначте роль батьків у фізичному вихованні дитини;

- підготуйте комплекс вправ для дітей 1 року та 2 років у формі заняття з фізкультури;
- запропонуйте варіант рухливої гри для дітей до року.

Самостійна робота

1. Приблизний комплекс вправ для дітей у віці від 1 року до 1 року і 2 місяців.
2. Приблизний комплекс вправ для дітей у віці від 1 року і 2 місяців до 1 року і 6 місяців.
3. Приблизний комплекс вправ для дітей у віці від 1 року і 6 місяців до 2 років.
4. Приблизний комплекс вправ для дітей у віці 2-3 років

Література:

1. Богініч О. Л., Бабачук Ю.М. Рухливі ігри та ігрові вправи з елементами спортивних ігор для дітей дошкільного віку / О.Л. Богініч, Ю.М. Бабачук. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 224 с.
2. Богініч О.Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри. Київ, 2001. 140 с.
3. Бельська Г.В., Богініч О.Л., Машовець М.А. Здоров'я дитини від – родини. Київ : СПД Богданова А.М., 2006. 220 с.
4. Вільчковський Е.С. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку навч.-метод. посіб. / Е.С. Вільчковський, Н.Ф. Денисенко, Ю.М. Шевченко. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 144 с.
5. Українські народні рухливі ігри в дошкільному навчальному закладі. навч. посіб. / Укл.: Матвієнко С.І., Заплішний І.І. Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2017. 152 с.

Семінарське заняття №3 «Особливості розвитку дітей до 3 років»

Запитання та завдання:

- охарактеризуйте розвиток дитини першого року життя;
- окресліть розвиток дітей 2-3 років;
- назвіть особливості мовленнєвого розвитку до 3 років;
- запропонуйте дидактичний матеріал з підручних матеріалів для дітей 1 року, 2 років та 3 років з методичними рекомендаціями до нього та зробіть його презентацію;
- підготуйте розгорнутий конспект гри з дітьми раннього віку з вказівкою на вік(за вибором).

Самостійна робота

Варіанти ігор з дітьми до року

Література:

1. Артемонова Л., Янківська О. Дидактичні ігри і вправи у дитячому садку. К., 1977. 127.
2. Барташнікова, І.А., Барташников, А.А. Учися граючи [Текст] Харків: Фоліо, 1999. -С.144 - 153.
3. Бурова В. Дидактичні ігри: організація та керівництво. *Дошкільне виховання*. 2002. №7. С.12-14.
4. Буркуна Н., Бовтрук Л. Інноваційні технології – дошкільнятам. *Дошкільне виховання*. 1995. - №12. – С.25.
5. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. К., 2004. С.191-209.
6. Мислення дитини / упоряд. С. Максименко, Л. Кондратенко, О. Главник, 2004. 112 с. (Психологічний інструментарій)
7. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 432 с.

Практичне заняття № 4: «Організація роботи, планування та контроль за навчально розвивальною діяльністю дітей»

Запитання та завдання:

- назвіть особливості організації педагогічної роботи з дітьми раннього віку;
- охарактеризуйте особливості контролю за навчально-розвивальною діяльністю дітей;
- розкрийте сутність планування роботи з дітьми раннього віку;
- запропонуйте варіант планування роботи з дітьми раннього віку на 1 місяць;
- виготовте ігровий матеріал для дітей раннього віку з методичними вказівками, щодо застосування.

Самостійна робота

Орієнтовні схеми для календарного планування в групі раннього віку
Орієнтовні схеми перспективного планування в групі раннього віку
Загальне планування вихователя складається з:

1) перспективного планування (як правило, щомісячного):

- розклад занять;
- пізнавальні теми тижня;
- ранкова гімнастика (два комплекси на місяць);
- форми взаємодії з батьками.

2) календарного (щоденного)

Варіант 1 Назва місяця Тема «Взуття»

<i>Лінії розвитку</i>	<i>Дата</i>	<i>Форми роботи з дітьми</i>	<i>Методи і прийоми. Матеріал</i>	<i>Час проведення</i>

Література

1. Артемонова Л., Янківська О. Дидактичні ігри і вправи у дитячому садку. К., 1977. 127.
2. Буракова А. Педагогічні інновації в дошкільній освіті. *Дошкільнє виховання*. 1999. №7. С.5-6.
3. Бурова В. Дидактичні ігри: організація та керівництво. *Дошкільнє виховання*. 2002. №7. С.12-14.
4. Буркуна Н., Бовтрук Л. Інноваційні технології – дошкільнятам. *Дошкільнє виховання*. 1995. - №12. – С.25.
5. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. К., 2004. С.191-209.
6. Олійник Л. Ознайомлення дітей раннього віку з сенсорними еталонами. *Дошкільнє виховання*. 1996. №6. С.18-19.
7. Тютюнников А. До гармонії навчання, виховання, гри. *Дошкільнє виховання*. 1994. № 5-6. С.8-10.

Практичне заняття № 5: «Сучасні методики розвитку дітей раннього віку»

Запитання та завдання:

- розкрийте сутність методики М. Монтесорі;
- охарактеризуйте методику надання енциклопедичних знань за Г. Доманом;
- опишіть особливості методики М. Гмошинської;
- зробіть розгорнутий конспект заняття за однією з сучасних методик розвитку дитини раннього віку(вік за вибором).

Самостійна робота

Варіанти дидактичних ігор за методикою Глена Домана

Література

1. Артемонова Л., Янківська О. Дидактичні ігри і вправи у дитячому садку. К., 1977. 127.
2. Буракова А. Педагогічні інновації в дошкільній освіті. *Дошкільнє виховання*. 1999. №7. С.5-6.
3. Бурова В. Дидактичні ігри: організація та керівництво. *Дошкільнє виховання*. 2002. №7. С.12-14.
4. Буркуна Н., Бовтрук Л. Інноваційні технології – дошкільнятам. *Дошкільнє виховання*. 1995. №12. С.25.
5. Дидактичні ігри і заняття з дітьми раннього віку. К., 1975. 160с.
6. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. К., 2004. С.191-209.

7. Олійник Л. Ознайомлення дітей раннього віку з сенсорними еталонами. *Дошкільне виховання*. 1996. №6. С.18-19.

Семінарське заняття № 6: «Організація спільної діяльності педагогів та сімей»

Запитання та завдання:

- охарактеризуйте особливості роботи педагога з сім'єю;
- дайте визначення поняття «батьківський авторитет»;
- проаналізуйте форми роботи дошкільного закладу з сім'єю;
- представте варіант консультації для батьків з ігровими елементами спільної діяльності батьків та дітей за однією із запропонованих тем.

Самостійна робота

Приклад консультації для батьків на тему: «Вчимося грати разом»

Орієнтовний перелік тем для консультацій:

- Адаптація дітей до умов ЗДО
- Харчування дітей раннього віку
- Телевізор у житті дитини до 3 років
- Трудове виховання дітей у родині
- Покарання дитини раннього віку
- Безпека дитини
- Як привчити малюка прибирати іграшки
- Яка іграшка потрібна Вашій дитині
- Вітаміни та здоров'я Вашої дитини
- Загартування малюка
- Режим дня дитини до 3 років
- Що читати дитині до 3 років
- Ігри для дітей раннього віку
- Як підготувати дитину до ЗДО
- Граємося вдома
- Вихідні дні з дитиною
- Як навчити дитину спілкуватися з однолітками
- Чому дитина плаче?
- Прогулянки з дітьми до 3 років
- Коли дитина захворіла
- Правила виховання дитини в сім'ї
- Розвиваючі мультфільми для дітей до року
- Розвиваючі мультфільми для дітей до 2 років
- Розвиваючі мультфільми для дітей до 3 років
- Причини капризів дітей до 3 років
- Причини плачу дитини до року
- Догляд за немовлям
- Ігри з немовлям
- Як спілкуватися з новонародженою дитиною
- Здоров'я дитини до року

Література

1. Барташнікова, І. А., Барташников, А. А. Учися граючи. Харків: Фоліо, 1999. С.144 - 153.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
3. Батьки в дошкільному закладі: споживачі та гості чи партнери-одномумці? *Дошкільне виховання*. 2007. N 1. С. 6–7.
4. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 304 с.
5. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ: Академвидав, 2008. 432

- с.
6. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник/Кузьмук Л.І. та ін.; за ред.. Т.І. Поніманської. Київ: Видавничий дім «Слово», 2013. 568с.
 7. Товкач І. Є. Психологічні нотатки для батьків і вихователів дітей від народження до семи років: метод посіб. Київ: Грамота, 2023. 288 с.

Практичне заняття № 7: «Емпіричне вивчення психічного розвитку дітей раннього віку».

Запитання та завдання:

- Специфіка психодіагностичної роботи з маленькими дітьми.
- Особливості вибору психодіагностичного інструментарію основні і допоміжні методи вивчення особливостей психічного розвитку дитини.
- Спостереження як провідний метод вивчення дитини.
- Умови забезпечення адекватності результатів обстеження.

Самостійна робота

1. Провести психологічне обстеження дітей раннього віку за допомогою психодіагностичних методик, наведених у методичному інструментарії.
2. Оформити хід та аналіз результатів психодіагностичного дослідження дітей раннього віку за схемою: 1) тема, 2) мета дослідження, 3) методика дослідження, 4) вибірка (стать, вік та кількість досліджуваних), 5) хід дослідження, 6) аналіз результатів, 7) висновки.

Література

1. Гавриш Н. В., Рагозіна В. В., Васильєва С. А. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія. Кропивницький: ІМЕКС-ЛТД, 2021. 226 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 304 с.
3. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ: Академвидав, 2008. 432 с.
4. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник/Кузьмук Л.І. та ін.; за ред.. Т.І. Поніманської. Київ: Видавничий дім «Слово», 2013. 568с.

Практичне заняття № 8: «Психодіагностичне дослідження психічного розвитку дітей раннього віку».

Запитання та завдання:

- Особливості проведення психодіагностичного вивчення дітей раннього віку.
- Правила проведення та складові частини психодіагностичного обстеження.
- Психологічні методики збору інформації про дитину.
- Складання психологічного анамнезу дитини.

Самостійна робота

1. Провести психологічне обстеження дітей раннього віку за допомогою психодіагностичних методик, наведених у методичному інструментарії.
2. Оформити хід та аналіз результатів психодіагностичного дослідження дітей раннього віку за схемою: 1) тема, 2) мета дослідження, 3) методика дослідження, 4) вибірка (стать, вік та кількість досліджуваних), 5) хід дослідження, 6) аналіз результатів, 7) висновки.

Література

1. Гавриш Н. В., Рагозіна В. В., Васильєва С. А. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія. Кропивницький: ІМЕКС-ЛТД, 2021. 226 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний навч. посіб. для студентів ВНЗ. К.: Центр учбової літератури, 2022. 304 с.
3. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 432 с.
4. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник/Кузьмук

4.2. Самостійна робота

Модуль самостійної роботи № 1 з теми:

Тема 1: «Фізичний розвиток дітей до 3 років»

1. Законспектувати наступні питання:

«Організація медико-педагогічного контролю за фізичним розвитком дитини.

«Вимоги до обладнання фізкультурних занять»

1. Підготувати конспект заняття з дітьми з фізичного розвитку з використанням нетрадиційного обладнання, та виготовити його (вікова група за вибором).

Методичні рекомендації:

Ігри з використанням нестандартного обладнання

"Зберися в букет" - діти під музику виконують подскокі з листочками в руках, з закінченням музики повинні встати біля "пеньочки" ("пігулки" з обладнання "Альма") того кольору, якого листочки.

"Знайди свій колір" - діти під музику біжать по залу з листочками в руках, кружляють, виконують подскокі. Із закінченням музики встають біля "таблетки-пеньочки" такого кольору, якого у них листочки (руки вгору).

"Знайди собі пару" - у дітей листочки в руках. Вони виконують подскокі під музику, різні ритмічні рухи, кружляють, біжать по залу дрібними семенящий кроками. Із закінченням музики повинні знайти пару з такими ж (за кольором) листочками в руках.

"Хто швидше збере" - гра-атракціон. На підлозі в обручі розсипані капсули від кіндер-сюрпризів або кольорові кришки від пластикових пляшок. Діти за сигналом збирають їх у відерце - хто швидше. Варіант 2: збирають капсули або кришки з зав'язаними очима.

"Збери зерно" - гра-атракціон. Кришки або капсули від кіндер-сюрпризів розкидані по всьому залу. Збирають командою в відерце або кошик. Одна команда кришки, інша - капсули.

"Збери квітка" - гра-атракціон. По всьому залу розкладені пелюстки і серцевина квітки. Кожна команда (хто швидше) повинна швидко зібрати пелюстки і з них викласти квітка.

"Знайди свою квітку" - діти під музику виконують подскокі, кроки прямого галопу, ритмічні рухи; із закінченням музики мають швидко встати близько певного квітки, на якій вкаже ведучий (квітка певного кольору або можна дати назву квітки, наприклад - червоний мак, жовта ромашка).

"Хто швидше збере шишки" - гра-атракціон. У обручі лежать шишки (рівна кількість). За сигналом діти збирають шишки у відерце, хто швидше.

"У ведмедя у бору" - по залу розкидані шишки. Діти ходять по залу, збирають шишки і говорять слова: "У ведмедя у бору шишечки в лісі беру, а ведмідь не спить, він нанас ричить". Як тільки скажуть останні слова - тікають в "будиночок", ведмідь їх наздоганяє. Спіймані - вибувають з гри.

"Лети, як метелик" - у дітей в кожній руці "метелик" на ниточці. Звучить музика, діти розводять руки в сторони і летять, як метелики (біжать легко, на носках). Із закінченням музики, присідають навпочіпки ("сідають на квітку").

"Ковпачок" - використовують як посібник для профілактики порушення постави. Діти встають на одну лінію, на голову тримають ковпачок. По команді йдуть до орієнтира. Виграє той, хто не впустив ковпачок.

"Ковпачок" - варіант 2. Діти стають в коло навколо "ковпачка" - дитина на голові якого ковпачок. Ідуть по колу і говорять слова: "Діти йшли, йшли, ковпачок знайшли. Чок, чок, чок, чок! Де варто твій ковпачок? Не зівай, не зівай, ковпачок займай ". Хто швидше постане біля "ковпачка", той і надягає ковпачок і встає в центр.

"Ловишка зі стрічками" або "Хвостики" - діти ззаду прикріплюють стрічку, прибираючи один кінець у шорти, під музику бігають від ловишка. У кого ловишка зірвав "хвостик", той вибуває з гри. Із закінченням музики гра припиняється, діти виконують вправи на дихання і вибирається новий ловишка.

"Перестрибну через струмочки" - паралельно кладуться два мотузочки - "струмочок". Можна викласти кілька струмочків різної ширини і провести змагання - "перестрибну через

струмочки".

"Злови рибку" - гра-атракціон. У кожному обручі рівну кількість рибок. Діти сідають на стільчик або "пенечек" і ловлять рибу (хто швидше зловить рибку).

Конспект заняття з використанням нестандартного обладнання

Тема: Прогулянка по лісу.

Мета: формувати навички ходьби по обмеженій поверхні зберігаючи рівновагу. Хід заняття:

Звучить музика "Звуки лісу", дітей зустрічає "Гриб".

Гриб: здрастуйте, хлопці! А ви знаєте хто я такий? Правильно, я - гриб і живу в цьому лісі. Я тут все знаю. Ходім, я вам покажу ліс. Я думаю, вам сподобається. А щоб нам не загубитися, давайте візьмемося ось за цю чарівну мотузочку (подає дітям мотузку з кольорових кісок). Ідіть всі за мною і будьте уважні.

Гриб:

Ідіть обережно.

Крокують наші ніжки.

За рівної доріжки

Через камінчики, через камінчики

Переступають ніжки.

Діти переступають через перешкоди.

Ось струмочок у нас на шляху

Потрібно його нам з тобою перейти.

По містку дружно зараз ми пройдемо

І струмочок ми перейдемо.

Місток чарівний, не простий,

Він допоможе нам з тобою!

Діти проходять мотузкою драбиною, що імітує підвісний місток.

Струмочок ми перейдемо,

У гості до мишки ми зайдемо,

У нірку жваво прошмигнемо.

Обережно все крокуємо, ноги вище піднімаємо.

Діти пролазять в обруч, закріплений на стійці.

Подивіться, скільки багато мишок живе в одній нірці. Адже кожна мишка хоче мати свою нірку! Давайте подумаємо, як ми можемо допомогти мишкам. (Вислуховує пропозиції дітей).

А давайте роз'єднаємо нашу чарівну мотузочку зробимо з неї норки для мишок. Діти роз'єднують мотузку на частини і сполучають маленькі кіски в кільце, імітуючи нірку, і садять туди мишок.

Мишки залишилися дуже задоволені, ну а нам треба йти далі.

По стежці ми крокуємо

Вище ноги піднімаємо.

Ось як добре йти

Нам з усіма по дорозі!

Ось болітце на шляху

Як його нам перейти?

Ти на купини наступи

І болітце перейди.

Діти крокують по м'яких подушечок - купинах.

Чи не втомилися ви йти?

Нам не збитися б зі шляху.

Уздовж по бережку пройдемо,

У руки камінчики візьмемо,

Кинемо у воду ми їх дружно

І йти нам далі потрібно.

Діти кидають у далечінь "камінці" - м'які кульки.

Всі перешкоди пройшли
І на галявинку ми прийшли.
Довгим виявився шлях,
Треба всім нам відпочити.
Ось і метелики літають,
У повітрі легко пурхають.
Ви на них подуйте:
Метелики, танцюйте!
Діти виконують дихальну гімнастику.
Хлопці, послушайте, як весело співають птахи. Це вони з вами вітаються.
А ви хочете перетворитися на птахів? Ну, тоді візьміть ось ці чарівні крильця
(дітям роздають стрічки).
Раз, два, три повернись,
У пташок швидко перетворися!
Давайте з вами політаємо по лісу, як це роблять птахи.
Діти бігають по залу, махають стрічками, зображуючи птахів.
Молодці! У вас чудово виходить. Але нам пора повертатися.
Раз, два, три, чотири, п'ять
Стали дітки ви знову!
Ми з вами підемо по тій же доріжці, по якій йшли сюди. Тільки тепер у нас немає чарівної мотузочки. Але ж вже знаємо дорогу і зможемо обійтися без неї. Правда ж? Ну, тоді йдіть за мною.
По стежці ми крокуємо
Вище ноги піднімаємо.
Ось як добре йти
Нам з усіма по дорозі!
Знову болітце на шляху
Чи зможемо ми його пройти?
Діти крокують по м'яких подушечок - купинах.
Знову струмочок у нас на шляху
Чи зможемо його ми з тобою перейти?
Діти проходять мотузкою драбиною, що імітує підвісний місток.
Крокують наші ніжки.
За рівної доріжці
Через камінчики, через камінчики
Переступають ніжки.
Діти переступають через перешкоди.
Ось і закінчилася наша подорож. Вам сподобалося? А за те, що ви були такі
спритні і дружні прийміть від мене ось ці подарунки.
(Роздають дітям подарунки).

Тема 2: «Особливості розвитку дітей до 3 років» (6 год.)

1. Законспектувати наступні питання:

«Специфіка психічного розвитку дітей раннього віку»

«Розвиток мовлення»

«Розвиток предметної діяльності»

«Розвиток спілкування з дорослими та однолітками»

Всього: 12 год.

Список рекомендованої літератури

1. Барташнікова, І.А., Барташников, А.А. Учися граючи. Харків: Фоліо, 1999. С.144 - 153.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
3. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний навч. посіб. для

студентів ВНЗ. К.: Центр учбової літератури, 2022. 304 с.

4.Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 432 с.

4. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник / Кузьмук Л.І. та ін.; за ред.. Т.І. Поніманської. К.: Видавничий дім «Слово», 2013. 568 с.

Підсумковий контроль: усне опитування (колоквиум).

Модуль самостійної роботи № 2 з теми:

«Сучасні методики розвитку дітей раннього віку»

Законспектувати основні положення методики М. Ібука за книгою «Після трьох вже пізно»

«Організація спільної діяльності педагогів та сімей» (6 год.)

Законспектувати наступні питання:

«Сучасні методи роботи з дітьми та їх батьками»

«Психологічна діагностика дітей раннього віку»

«Організація розвиваючого середовища для дітей до 3 років»

Представити варіант психологічної діагностики дитини раннього віку

Методичні рекомендації:

Приклад діагностики

МЕТОДИКА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ ДИТИНИ ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ

Психолого – педагогічне обстеження пізнавального розвитку передбачає виявлення рівня сенсорного розвитку: практичної орієнтації на форму, величину, колір, сприйняття предметного зображення, цілісного сприйняття предметної картинки; розвиток наочно – дійового мислення. Важливим напрямком в обстеженні дитини є вивчення рівня розвитку у дитини предметних дій – співвідносних і власне предметних, а також передумов до конструювання та малювання.

В ході діагностики фіксуються :

- прийняття завдання: чи погодилася дитина виконати завдання , незалежно відякості виконання;
- спосіб виконання завдання (метод сили, без врахування властивостей предметів;метод спроб; зорове співвідношення);
- здатність до навчання (чи сприймає допомогу дорослого);
- адекватність дій.

Якісні показники – способи виконання завдань:1 бал – діє неадекватно.

2 бала - розуміє мету, але самостійно діє без врахування властивостей предметів, тобто хаотично; в умовах навчання діє адекватно, але самостійно не виконує завдання навіть після навчання.

3 бала – самостійно виконує завдання після навчання. 4 бала – відразу самостійно виконує завдання.

Дітям пропонуються завдання з урахування віку (див табл.)

Найменування завдання	Вік від двох років до двох років і шести міс.	Вік від двох років і шести міс. до трьох років
Вставити фігурки в пази	Три фігурки	Шість фігурок
Заховай кульку в коробочку	Дві коробки	Чотири коробки
Разібрати і скласти пірамідку	3 трьох кілець	3 чотирьох кілець
Підібрати парні картинки	Дві	Чотири

Підібрати кольорові кубики	Два кольори	Чотири кольори
Скласти картинку з частин	З двох частин	З трьох частин
Дістати візок	Незакріплена стрічка	Незакріплена і оманлива стрічка
Побудувати з палочок	З чотирьох	З шести
Намалювати	Доріжку	Будиночок

Хід обстеження

Вставити фігурки в пази (отвори) (дошка Сегена).

Завдання направлене на виявлення рівня сформованості у дитини орієнтуватися на форму. В нормі дитина діє методом спроб.

Обладнання: дерев'яна дошка с трьома отворами — круглий, трикутний, квадратний або з шістьма отворами — круглий, квадратний, прямокутний, півколо, трикутний і шестикутний, с шістьма плоскими геометричними фігурами, основи кожної з яких відповідають формі одного з отворів.

Проведення обстеження: педагог показує дитині дошку, звертає увагу на фігурки і по черзі їх виймає. Потім пропонує дитині вставити ці фігурки в отвори: «Встав всі фігурки в свої отвори».

Навчання: проводиться в тому випадку, якщо дитина не розуміє, що потрібно робити, намагається вставити фігуру за допомогою сили, тобто не враховує форму отвору. Педагог повільно показує, як потрібно вставляти фігурки в отвори, використовуючи метод спроб: «Ось фігурка. Ми спробуємо вставити її в цей отвір. Сюда вона не підходить. Спробуємо в іншу. Ось сюди підходить». Після пояснення дитині надається можливість діяти самостійно. Якщо у неї не виходить, потрібно діяти разом з нею. Потім їй знову надається можливість виконати завдання самостійно.

Оцінка дій дитини: готова виконати завдання, розуміє усну інструкцію, діє цілеспрямовано, виконує самостійно завдання або після навчання; спосіб виконання завдання — метод спроб, хаотичні дії, спільні дії з дорослим; здатність до навчання під час діагностичного обстеження; результат.

Заховай кульку в коробочку. Завдання направлене на виявлення у дитини орієнтації на величину, наявність співвідносних дій. В нормі дитина виконує методом спроб.

Обладнання: 2 (3) різні за величиною коробочки чотирикутної форми одного кольору з відповідними кришками; 2 (3) кульки, різні за величиною, але однакового кольору.

Проведення обстеження: перед дитиною виставляються 2 (3) коробочки, різні за величиною, і кришки до них, розміщені на деякій відстані від коробочок. Педагог кладе велику кульку в велику коробочку, а маленьку — в маленьку коробочку і просить дитину накрити коробки кришками, заховати кульки. При цьому дитині не пояснюють, яку кришку потрібно брати. Завдання полягає в тому, щоб дитина самостійно здогадалася, якою кришкою потрібно закрити відповідну коробку.

Навчання: якщо дитина підбирає кришки неправильно, дорослий показує і пояснює: великою кришкою закриваємо велику коробку, а маленькою кришкою — маленьку коробку. Після навчання дитині пропонується виконати завдання самостійно.

Оцінка дій дитини: готова виконувати завдання, розуміє усну інструкцію; способи виконання — метод спроб, наявність співвідносних дій, хаотичні дії, хаотичні дії, спільні дії з дорослим; здатність до навчання під час діагностичного обстеження; результат.

Розібрати і скласти пірамідку. Завдання направлене на виявлення рівня розвитку у дитини практичної орієнтації на величину, наявність співвідносних дій, визначення ведучої руки, узгодженості дій обох рук, цілеспрямованості дій.

Обладнання: пірамідка з 3 (4) кілець.

Проведення обстеження: педагог пропонує дитині розібрати пірамідку. Якщо дитина не починає виконувати завдання, дорослий сам починає розбирати пірамідку і пропонує дитині зібрати її.

Навчання: якщо дитина не починає виконувати завдання, дорослий починає подавати їй кільця по одному, кожного разу показуючи жестом, що кільця потрібно надіти на стержень,

потім пропонує виконати завдання самостійно.

Оцінка дій дитини: готова виконати завдання, враховує величину кілець; здатність до навчання, відношення до діяльності, результат.

Підібрати парні картинки. Завдання направлене на виявлення рівня розвитку у дитини зорового сприйняття картинок, розуміння інструкції жестами.

Обладнання: дві (чотири) пари предметних картинок.

Проведення обстеження: перед дитиною кладуть дві предметні картинки. Точно така пара картинок знаходиться в руках дорослого. Педагог вказівним жестом показує, що у нього і у дитини однакові картинки. Потім дорослий закриває свої картинки, дістає одну з них і, показуючи її дитині, просить показати таку саму.

Навчання: якщо дитина не виконує завдання, то їй показують, яку потрібно співвідносити парні картинки: «У мене така ж, як і у тебе», при цьому педагог використовує вказівний жест.

Оцінка дій дитини: готова виконати завдання, здійснює вибір, розуміє жести педагога; здатність до навчання, відношення до своєї діяльності.

Підібрати кольорові кубики. Завдання направлене на виділення кольору як ознаки, на розрізнення і називання кольорів.

Обладнання: кольорові кубики — 2 червоних, 2 жовтих (2 білих), 2 зелених, 2 синіх (чотири кольори).

Проведення обстеження: перед дитиною ставлять 2 (4) кольорових кубика і просять показати такий же, як в руці у дорослого: «Візьми такий же кубик, як у мене». Потім педагог просить показати: «Покажи, де червоний, а тепер, де жовтий». Далі пропонує дитині по черзі назвати колір кожного кубика: «Назви, якого кольору цей кубик».

Навчання: якщо дитина не розрізняє кольори, то педагог навчає її. В тих випадках, коли дитина розрізняє кольори, але не виділяє їх за назвою, її навчають виділяти за назвою два кольори, повторивши при цьому названу кольора два-три рази. Після навчання знову перевіряється самостійне виконання завдання.

Оцінка дій дитини: готова виконувати завдання, чи розрізняє дитина кольори, чи впізнає їх за назвою, чи знає названу кольору; педагогом фіксується мовленнєвий супровід дій; відношення до своєї діяльності; результат.

Скласти розрізну картинку. Завдання направлене на виявлення рівня розвитку цілісного сприйняття предметного зображення.

Проведення обстеження: педагог показує дитині дві (три) частини розрізаної картинки і просить скласти цілу картинку: «Зроби цілу картинку».

Навчання: в тих випадках, коли дитина не може правильно з'єднати частини картинки, дорослий показує цю картинку і просить зробити з частин таку ж. Якщо і після цього дитина не справляється з завданням, дорослий сам накладає одну частину розрізної картинки на цілу і просить дитину додати друг. Потім пропонує дитині виконати завдання самостійно.

Оцінка дій дитини: готова виконати завдання, яким способом виконує — самостійно, після навчання; відношення до результату; результат.

Дістань візок (незакріплена стрічка). Завдання направлене на виявлення рівня розвитку наочно-дійового мислення, умення використовувати допоміжний засіб (стрічку).

Обладнання: для дитини у віці від 2 років до 2 років 6 міс. — візок з кільцем, через кільце проянута стрічка; для дитини і віці від 2 років 6 міс. до 3 років — поруч з незакріпленою рухомою стрічкою — оманлива.

Проведення обстеження: перед дитиною на другому кінці столу знаходиться візок, до якого вона не може дотягнутися рукою. В зоні досяжності її руки знаходяться два кінця стрічки, які розведені між собою на 50 см. Дитину просять дістати візок. Якщо дитина тягне тільки за один кінець стрічки, візок залишається на місці. Задача полягає в тому, щоб дитина здогадався підтягнути візок за обидва кінці стрічки (з'єднала обидва кінця або тягнула за обидва кінця стрічки обома руками).

Оцінка дій дитини: якщо дитина тягне за обидва кінця, то відзначається високий рівень виконання. Якщо ж дитина тягне спочатку за один кінець стрічки, то їй потрібно дати можливість спробувати ще раз, але це вже більш низький рівень виконання. Дорослий за

екраном протягує стрічку через кільце і, прибравши екран, пропонує дитині дістати візок. Якщо дитина не здогадується використувати стрічку, то це оцінюється як невиконане завдання; фіксується також відношення дитини до результату, оцінюється сам результат.

Побудувати з палочок («молоточок» або «будиночок»). Завдання спрямоване на виявлення рівня розвитку цілосного сприйняття, уміння дитини діяти за наслідуванням, показом.

Обладнання: чотири або шість плоских палочок одного кольору.

Проведення обстеження: перед дитиною будують з палочок фігуру «молоточок» або «будиночок» і просять її зробити таку ж: «Побудуй такий же молоточок».

Навчання: якщо дитина не може виконати завдання після показу, її просять виконати завдання за наслідуванням: «Дивись і роби, як я». Після навчання дитині знову пропонують побудувати «молоточок».

Оцінка дій дитини: готова виконати завдання, відмічається характер дій — за наслідуванням, показом; оцінюється здатність до навчання, відношення до результату; результат.

Намалювати (доріжку або будиночок). Завдання направлене на розуміння усної інструкції, виявлення готовності дитини створювати предметний малюнок, а також на визначення ведучої руки, узгодження дій рук, відношення до результату, результат.

Обладнання: олівець, папір.

Проведення обстеження: дитині дають аркуш паперу, олівець і просять помалювати: «Намалюй доріжку (будиночок)».

Навчання не проводиться.

Оцінка дій дитини: чи розуміє дитина усну інструкцію; чи виконує специфічні дії з олівцем; аналіз малюнка — черкання, усвідомлене черкання, предметний малюнок; відношення до малювання; результат.

Якісна характеристика результатів

Оцінка дій здійснюється за 4-бальною системою. За невиконане завдання дитина отримує 1 бал. Інші оцінки відповідають способам виконання завдання (див. Якісні показники).

Від 10 до 12 балів – діти не розуміють мети завдання, тому не намагаються його виконати. Вони не готові до співпраці з дорослим, не виділяють ціль завдання, дії неадекватні. Не готові до навчання і в основному не прагнуть до позитивного результату. Відносяться до категорії глибоко розумово відсталих.

Від 13 до 23 балів – діти розуміють ціль завдання, але з труднощами вступають в контакт з новим для них дорослим. Необхідно використання різних емоційних та ігрових прийомів, для того, щоб ці діти сприйняли завдання. Відмічається прагнення досягти шуканого результату. Як правило, не враховують властивості і якості предметів, характерні хаотичні дії, відмова від подальшого виконання завдання. За наслідуванням багато хто справляється з завданням, але самостійно виконати його після навчання не можуть, так як не усвідомлюють принцип дії. Байдужі до результату. Відносяться до категорії розумово відсталих з можливостями навчання в умовах спеціальних дошкільних закладів.

Від 24 до 33 балів – одразу сприймають завдання, розуміють його умову і намагаються виконати. Часто самостійно не можуть знайти адекватний спосіб виконання і звертаються за допомогою до дорослого. Після показу способу дій можуть самостійно справитися з завданням, зацікавлені в результаті своїх дій. Потребують уточнення клінічного діагнозу: можуть бути діти із ЗПР, ЗНМ. Порушенням слуху.

Від 34 до 40 балів – рівень розвитку – норма.

Вікові особливості розвитку дитини від 2 до 3 років (в нормі)

Соціально-емоційний розвиток. Грається самостійно, проявляє фантазію. Любить подібатися іншим; наслідує однолітків. Грається в прості групові ігри.

Загальна моторика, моторика рук. Вчиться бігати, ходити на носочках, сплигує з нижньої сходинки. Відкриває ящик і викидає його наповнення. Грається з піском і

глиною. Відкриває кришки, використовує ножиці. Фарбує пальцем. Нанизує намисто.

Зорово-моторна координація. Може крутити пальцем диск телефону, малює рисочки, відтворює прості форми. Ріже ножицями. Малює хрест за зразком.

Сприйняття, предметно-ігрова діяльність. Розглядає картинки. Розбирає і складає пірамідку без врахування величини кілець. Виділяє парну картинку за зразком.

Психічний розвиток. Слухає прості оповідання. Розуміє значення деяких абстрактних слів (великий-маленький, мокрий сухий та ін..) Ставить запитання «Що це?» Починає розуміти точку зору іншого. Відповідає «ні» на абсурдні питання. Розвивається початкове уявлення про кількість (більше – менше, повний-пустий).

Розуміння мовлення. Здійснюється швидке збільшення словникового запасу. Розуміє складносурядні речення типу: «Коли ми прийдемо додому, я буду...» Розуміє питання на зразок: «Що у тебе в руках?». Слухає пояснення «як» і «чому». Виконує подвійну інструкцію типу: «Спочатку помиемо руки, потім будемо обідати».

Підсумковий контроль: усне опитування (колоквіум).

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю.

Запитання для поточного контролю

1. Розкрийте значення дозрівання нервової системи для психічного розвитку дитини.
2. Поясніть значення соціальної ситуації розвитку та її місце в характеристиці віку.
3. Поясніть значення протиріч у процесі розвитку дитини.
4. Поясніть сутність сензитивності періодів розвитку.
5. Порівняйте поняття “спадковість” і “вродженість”
6. Яке місце займає власна активність людини в процесі її психічного розвитку?
7. Назвіть вікові періоди, що складають епоху дошкільного дитинства та визначте їх часові рамки.
8. Яке місце займають у процесі психічного розвитку дитини соціальні та біологічні чинники?
9. Назвіть періоди розвитку в межах раннього дитинства.
10. Дайте визначення поняттю “криза вікового розвитку”.
11. Дайте визначення поняттю “вікові новоутворення”
12. Порівняйте поняття “зона найближчого розвитку” і “зона актуального розвитку”.
13. Що є детермінантами психічного розвитку.
14. Що таке “комплекс поживлення”. Поясніть його значення.
15. Поясніть значення вікових новоутворень у психічному розвитку
16. Зробіть порівняльний аналіз понять “навчання” і “научіння”
17. Яке місце займають внутрішні умови розвитку в процесі становлення психіки людини? Назвіть їх.
18. Назвіть критерії психологічного віку.
19. Дайте визначення поняттю „тип провідної діяльності”
20. Визначте джерела психічного розвитку.
21. Розкрийте суть сенсорного розвитку дитини.
22. Поясніть вислів Л. С. Виготського, що в ранньому віці всі інші психічні функції розвиваються “навколо сприймання, через сприймання і за допомогою сприймання”
23. Визначте необхідність зовнішніх орієнтувальних дій для пізнавального розвитку дитини.
24. Розкрийте взаємозв’язок сенсорних процесів з характером діяльності дитини.
25. Розкрийте суть сенсорного розвитку дитини.
26. Розкрийте важливість взаємозв’язку сприймань різної модальності.
27. Доведіть необхідність сенсорного виховання.
28. Поясніть вислів Л. С. Виготського, що в ранньому віці всі інші психічні функції розвиваються “навколо сприймання, через сприймання і за допомогою сприймання”.
29. Дайте визначення поняттю “гаптика”, “гаптичне обстеження”. Розкрийте його значення для розвитку сприймання дитини.

30. Розкрийте важливість взаємозв'язку сприймань різної модальності.
31. Визначте необхідність зовнішніх орієнтувальних дій для пізнавального розвитку дитини.
32. Поясніть вираз: "В ранньому віці рука вчить око".
33. Розкрийте взаємозв'язок сенсорних процесів з характером діяльності дитини.

5.2. Запитання для підсумкового контролю (зразки тестів).

1. Вставте пропущені слова: "чим менша дитина, тим _____ темпи його фізичного і психічного розвитку"
2. Вставте пропущені слова: Особистісні якості дитини за певної спадковості формуються в процесі _____, взаємодії дитини з _____, за _____ діяльності в ньому.
3. Вставте пропущені слова: Переходу до наступного вікового періоду передують поява у дитини _____ тим _____, яке вона займає серед людей, і прагнення його _____.
4. Вставте пропущені слова: "чим вищі темпи розвитку дитини, тим _____ завдати шкоди його фізичному і _____ здоров'ю"
5. Вставте пропущені слова: Є періоди онтогенетичного розвитку, в яких організм буває особливо _____ до певного роду впливів оточуючої дійсності. Ці періоди називають _____.
6. Вставте пропущені слова: В процесі зростання дитина входить в різноманітні системи соціальних стосунків, які є _____ і визначають процес формування особистості.
7. Вставте пропущені слова: "Ріст і розвиток окремих органів, систем і психічних функцій протікає не _____ і не з однаковим ступенем _____"
8. Вставте пропущені слова: Сензитивність вікових періодів – це _____ дітей до навчання та _____ активності.
9. Вставте пропущені слова: Перехід від однієї вікової сходинки до іншої відбувається через _____.
10. Вставте пропущені слова: Головною умовою будь-якої діяльності є її _____ значимість для дитини.
11. Вставте пропущені слова: Всі фактори психічного розвитку (_____, _____, _____) діють в _____. Немає жодної психічної якості, розвиток якої залежав би лише від _____.
12. Вставте пропущені слова: Вікова криза – період, який характеризується _____ змінами, що є _____ для нормального розвитку.

5.3. Розподіл балів, які отримують студенти

Критерії оцінювання знань студентів

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	100
10	10	5	5	5	10	10	5	10	10	10	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Розроблено робочу програму з дисципліни «Психологія дітей раннього віку з основами психодіагностики» для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр».

12.Рекомендована література

Базова

1. Бех І. Д. Виховання особистості: навч. посіб. 7-ме вид., перероб. і доп. Київ: Либідь, 2018. 848 с.
2. Богиніч О. Л., Бабачук Ю. М. Рухливі ігри та ігрові вправи з елементами спортивних ігор для дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 224 с.
3. Богиніч О. Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри. Київ, 2001. 140 с.
4. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку: підруч. для студентів вищ. навч. закл. факультет дошкільної освіти. Київ: Вид. дім «Слово», 2009. 408 с.
5. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Либідь, 2005. 400 с.
6. Гавриш Н. В., Рагозіна В. В., Васильєва С. А. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія. Кропивницький: ІМЕКС-ЛТД, 2021. 226 с.
7. Дитина. Оновлена Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років. Київ, 2012.
8. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 304 с.
9. Здоровий малюк : Програма з фізичної культури для дітей від народження до трьох років для батьків та вихователів дошкільних закладів. / Укладач Е. С. Вільчковський. Київ: ІЗМН, 1997. 40 с.
10. Зернятко. Програма розвитку та виховання дитини раннього віку / За ред. О. Л. Кононко. Київ: Кобза, 2004. 192 с.
11. Малятко. Програма виховання дітей дошкільного віку. Київ: Педагогічна думка, 1999.
12. Вікова психологія: збірник вибраних текстів лекцій. Дрогобич, 2006. 252 с.
13. Вікова психологія: навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.. Київ : Просвіта, 2001. С. 5-7, 10-39.
14. Галян О. Збірник задач і завдань з вікової психології. Дрогобич, 2001. 115 с.
15. Гальченко В. М. Психологічні чинники розвитку винахідливості у дітей дошкільного віку: автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.07. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2011. 20 с.
16. Гальченко В. М. Психологія дитячої творчості. Навчальний посібник. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016 . 132 с.
17. Гуменкова Л., Кашинська Г. Особистість дошкільника. Київ: Главник, 2008. 176 с.
18. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
19. Кутіщенко В. Вікова та педагогічна психологія. Київ: Центр учб. літератури, 2005. 128 с.
20. Малятко: Програма виховання дітей дошкільного віку / Плохій З. П., Кулачківська С. Є., Ладивір С. О., Піроженко Т. О. та ін. Київ : АПНУ, Ін-т проблем виховання. 286 с.
21. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Академ-видав, 2008. 432 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/498-dityacha-psihologya-pavelkv-rv.html>
22. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2021. 296 с.
23. Піроженко Т. Мовлення дитини: психологія мовленнєвих досягнень. Київ : Главник, 2005. 112 с.
24. Подоляк Л. Основи вікової психології. Київ: Главник, 2006. 112 с.
25. Приходько Ю. О. Дитяча психологія: Нариси становлення та розвитку. Київ: Міленіум, 2003. 192 с.
26. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид, перероб., допов. Київ: Академія, 2017. 366 с.

27. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. Київ : Академвидав, 2011. 384 с.
28. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Віковапсихологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.

Допоміжна:

1. Альбом розвивальних ігор та вправ «Сходінками знань» для дітей віком 2-3 років (в чотирьох частинах). Харків: Вид-во «Ранок», 2006.
2. Барна М. М., Гриза Л. С. Інформаційно-методичні матеріали для організації роботи з батьками: Методичний поради́ник. Львів: ЛОШПО. 2002. 84с.
3. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання. Монографія. Київ: Світич, 2006. 304 с.
4. Беленька Г. В., Богініч О. Л., Машовець М. А. Здоров'я дитини від – родини. Київ : СПД Богданова А. М., 2006. 220 с.
5. Богініч О. Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти. зб. наук. пр. «Гуманізація навчально-виховного процесу». Вип. 1, 2008.
6. Вікова і педагогічна психологія. Практикум. Черкаси: ЧДТУ, 2003. С. 28-30; 33-34.
7. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф., Шевченко Ю. М. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 144 с.
8. Гальченко В. М. Характеристика життєтворчого потенціалу особистості майбутнього педагога. *Вісник Інституту розвитку дитини*: збірник наукових праць. Випуск 28. 2013. С. 149-153.
9. Голець М. І. Етика матері і дитини: Нарис з історії виховання дітей раннього віку: навч. посіб. Київ: Вища школа., 2005.159с.
10. Гураш Л. Раннє дитинство: специфіка, особливості. *Дошкільне виховання*. 2002. №1. С. 24-25.
11. Гурковська Т. Л. Вперше до дитсадка. *Дошкільне виховання*. 1998. № 11-12.
12. Гурковська Т. Л. Ранній вік та криза трьох років. *Малятко*. Програма виховання дітей дошкільного віку. Київ: Педагогічна думка, 1999. С. 21-28.
13. Гурковська Т. Л. Розвиток сприймання 3-річних дітей. *Дошкільне виховання*. 2002. № 4.
14. Гурковська Т. Л. Система завдань з розвитку сприймання дітей третього року життя. *Практична психологія і соціальна робота*. 2001. № 3.
15. Гурковська Т. Л. Якого кольору? Якої форми? Робота з розвитку сприймання в групах дітей раннього віку. *Дитячий садок*. 2002. № 13-14.
16. Гурковська Т. Л. Дитина до трьох років: психологічний портрет з рекомендаціями. *Дошкільне виховання*. 2007. №2. С. 11-15.
17. «Дитина». Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей третього року життя. Київ, 2002.
18. Діагностика психічного розвитку дітей раннього віку: Шкала оцінки психічного розвитку від 1 до 3 років (15-36 місяців).
19. Діагностика психічного розвитку дітей дошкільного віку: метод. посіб. / уклад. Т. В. Яценко. Київ, 80 с.
20. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія раннього онтогенезу: підруч. для студентів ВНЗ. К.: УАІД «Рада», 2011. 328 с.
21. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: Практикум. Київ: КНТ, 2021. 204 с.
22. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 304 с.
23. Емоційний розвиток дитини / упоряд. С. Максименко. Київ: Мікрос–СВС, 2003.112с.
24. Зернятко. Методичні рекомендації до програми розвитку та виховання дитини раннього віку / За ред. О. Л. Кононко. Київ: Кобза, 2004. 188 с.
25. Кондратенко Л. Розумові здібності дитини. Київ: Главник, 2004. 112 с.
26. Кочерга О. Психофізіологія дітей 1-3 років. Київ: Вид. дія «Шкільний світ»; Вид-во Л. Галіцина, 2006. 128 с.
27. Кузьменко В. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років. Київ: НПУ, 2005. 354 с.
28. Куліш Р. В. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності.

29. Кучинська І. О. Виховання духовних цінностей дітей і молоді у творчій спадщині Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2002. 104 с.
30. Литвин Л. В. Характеристика наукових досліджень з професійної підготовки вихователя дошкільного навчального закладу. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип. 4. С. 136-144.
31. Масару Ібука «Після трьох вже пізно». Київ: ВД «Сварог», 2020. 152 с.
32. Мислення дитини / упоряд. С. Максименко. Київ: Главник, 2004. 112 с.
33. Науменко О. Особливості становлення самоефективності в дошкільному віці. Що дає вальдорфська педагогіка дитині. Київ: Марич, 2010. 64 с.
34. Новікова І. Діагностика психічного розвитку дітей перших трьох років життя. Київ : Марич, 2010. 64 с.
35. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 296 с.
36. Психолого-педагогічні аспекти розвитку дитини раннього віку: навч.-метод. Комплекс / уклад. О.Л. Кононко, С.І. Матвієнко Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 55 с.
37. Скрипніков А. М., Герасименко Л. О. Перинатальна психологія. Київ: Вид. дім «Медкнига», 2017. 168 с.
38. Тараріна Е. Практикум з арт-терапії в роботі з дітьми: навч-метод. посіб. 2-е вид. доп. Київ: АСТАМИР-В, 2019, 256 с.
39. Терлецька Л. Психологія дитинства: практикум. Київ : Главник, 2006. 144 с.
40. Товкач І.Є. Психологічні нотатки для батьків і вихователів дітей від народження до семи років: метод. посіб. Київ: Грамота, 2023. 288 с.
41. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. для ВНЗ. Київ, 2017. 548 с.
42. Українські народні рухливі ігри в дошкільному навчальному закладі. навч. посіб. / Укл.: Матвієнко С. І., Заплішний І. І. Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2017. 152 с.
43. Шавровська Н. Практикум з вікової психології. Київ : Марич, 2009. 90 с.
44. Шкіряк-Нижник З. А., Непочаткова-Курашкевич Е. І. Сім'я і немовля Київ: Кобза, 2003. 64 с.

13. Електронні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua/> - Міністерство освіти і науки України
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
3. <http://hklib.npu.edu.ua/> - Наукова бібліотека Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.
4. <http://pro.fpko.ru/post-name/286/> - федерація психологів-консультантів онлайн.
5. <http://upsihologa.com.ua/> - портал професійних психологів України «У психолога».
6. <https://www.usp-kiiev.com.ua/> - київська філія Української спілки психотерапевтів.
7. <https://www.upa.guru/> - Українська психологічна асоціація.
8. <https://www.npa-ua.org/> - Національна психологічна асоціація України.
9. <https://dytpsyholog.com> - Сайт Дитячий психолог
10. Дошколята – авторський сайт про виховання дітей від народження до семи років URL: <http://www.doshkolyata.com.ua> Поради, посилання на книги і мультимедійні ресурси, нормативна база.
11. Гра не тільки для забави. Розвивальні ігри для дітей від народження до трьох років: навч.-метод. посіб. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/game-not-just-fun>
12. Таблиця для оцінки розвитку дітей до 3 років «Червоні прапорці». URL: <https://www.unicef.org/.../documents/red-flags-development>
13. Ранній розвиток дитини. Як розвивається малюк від народження до трьох років: посіб. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/early-developement>
14. Позитування дитини з руховими порушеннями та підбір обладнання: навч.-метод.

- посіб. Інституту раннього втручання. URL:
<https://www.unicef.org/.../Positioning%20the%20child.pdf>
15. Якщо малюк народився з порушеннями розвитку: навч.-метод. посіб. UNICEF. URL:
<https://www.unicef.org/.../doc.../tips-specialists-relatives>
16. Якщо у вашої дитини розлади аутистичного спектра. Керівництво для батьків UNICEF.
URL: <https://www.unicef.org/.../Autism%20spectrum%20disorders.pdf>